

ประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เลขที่คำขอ	52100058	วันที่ยื่นคำขอ 14 มกราคม 2552
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	ผ้าไหมมัดหมี่ชนบท	
รายการสินค้า	ผ้าไหมมัดหมี่	
ผู้ขอขึ้นทะเบียน	จังหวัดขอนแก่น	
ที่อยู่	ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ถนนศูนย์ราชการ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000	

1. คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติ หรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

ผ้าไหมมัดหมี่ชนบท (Chonnabot Mudmee Thai Silk) หมายถึง ผ้าไหมมัดหมี่ที่ผลิตในอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เป็นผ้าไหมที่สร้างลวดลายและสีสันด้วยการค้นล้าหมี่และมัดย้อมอย่างปราณีตตามกรรมวิธีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาในชนบท โดยเส้นไหมพุ่งได้จากไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน หรือ พันธุ์ไทยปรับปรุง ที่ผลิตในจังหวัดขอนแก่นเท่านั้น

ลักษณะของสินค้า

(1) ประเภทของผ้า

- ผ้าหน้านาง มีความกว้างไม่ต่ำกว่า 1 เมตร ความยาวไม่ต่ำกว่า 3.6 เมตร(4 หลา) โดยมีลายมัดหมี่ลายหลักตรงกลางผ้า และมีลายหน้านางต่อจากลายหลักทั้งด้านซ้ายและด้านขวา ตกแต่งหัวท้ายด้วยลายประกอบ ส่วนที่เหลือตรงปลายผ้าทั้งสองด้านเป็นผ้าพื้นสีเดียวกันกับสีพื้นของลายหลัก
- ผ้าชุด มีความกว้างไม่ต่ำกว่า 1 เมตร ความยาวไม่ต่ำกว่า 3.6 เมตร(4 หลา) โดยมีลายมัดหมี่ยาว 1.8 เมตร(2 หลา) และผ้าพื้นยาว 1.8 เมตร(2 หลา)
- ผ้าถุงหรือผ้าซิ่น มีความกว้างไม่ต่ำกว่า 1 เมตร ความยาวไม่ต่ำกว่า 1.8 เมตร(2 หลา) เป็นลายมัดหมี่ตลอดทั้งผืน
- ผ้าสไบ และผ้าพันคอ มีความกว้างประมาณ 0.3 – 0.45 เมตร ความยาวประมาณ 2 เมตร
- ผ้าคลุมไหล่ มีความกว้างประมาณ 0.75 เมตร ความยาวประมาณ 2 เมตร

(2) ลักษณะทางกายภาพ

- เป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่สร้างลวดลายและสีสันโดยการมัดและย้อม เส้นไหมที่แบ่งเป็นปอยเล็กๆ
- เนื้อผ้าแน่นนุ่ม เป็นมันวาว มีปุมปม
- ลวดลายละเอียดชัดเจน
- เส้นไหมยืน เป็นไหมควบ 3-4 หรือควบ 6 ใช้ไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน หรือ พันธุ์ไทยปรับปรุง

2. กระบวนการผลิต

เส้นไหม

(1) กรณีผลิตเส้นไหมเอง

(1.1) การปลูกหม่อน การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการ

(1.2) การเลี้ยงไหม

- ให้ใบหม่อน เป็นอาหาร

- พันธุ์ไหม ใช้พันธุ์ไทยพื้นบ้าน หรือ พันธุ์ไทยปรับปรุง ที่เหมาะสมกับพื้นที่

- เลี้ยงตามหลักวิชาการเลี้ยงไหมที่ถูกต้องในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสม รวมทั้งการเก็บ

รังไหมให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการ

(1.3) การสาวไหม

- ใช้วิธีการสาวมือ (ด้วยพวงสาวไหมแบบพื้นบ้านหรือพวงสาวไหมปรับปรุง) หรือการสาวด้วย

เครื่องสาวขนาดเล็กในชุมชน ปุยไหมมีความมันวาว เหนียวนุ่ม ปริมาณรังไหมที่สาวขึ้นอยู่กับขนาดเส้นไหมที่ต้องการใช้

- ชนิดเส้นไหมที่ผลิตได้

- ไหมดิบ ได้จากการสาวไหมเปลือกนอก
- ไหมน้อยหรือไหมหนึ่ง ได้จากการสาวไหมจากเปลือกรังชั้นกลาง
- ไหมแลงหรือไหมปากหม้อ ได้จากการสาวไหมจากเปลือกรังชั้นใน
- ไหมเลย ได้จากการสาวไหมรวม โดยไม่สาวไหมเปลือกนอกออกก่อน

(2) กรณีซื้อเส้นไหม

(2.1) เส้นไหมพุ่ง ให้ใช้เส้นไหมที่ได้จากไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือพันธุ์ไทยปรับปรุง และเป็นเส้นไหมที่มีการผลิตภายในจังหวัดขอนแก่นเท่านั้น ที่มีขนาดสม่ำเสมอ เหมาะสมต่อการนำไปใช้

(2.2) เส้นไหมยืน ให้ใช้เส้นไหมที่ได้จากไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือพันธุ์ไทยปรับปรุง ที่มีการผลิตภายในจังหวัดขอนแก่น หรือเส้นไหมควบ 3-4 หรือ ควบ 6 จากโรงงานสาวไหมในประเทศไทยเท่านั้น

ผ้าไหม

(1) การเตรียมอุปกรณ์

(1.1) โส้มัดหมี่

(1.2) โส้คันหมี่ หรือ หลัดเผีย ทำด้วยไม้ยาวตั้งเป็นหลักไว้พันเส้นไหม

(1.3) เชือกฟาง

(1.4) มีดสำหรับมัดหมี่

(1.5) เส้นไหม

(2) การเตรียมเส้นไหม

(2.1) การเตรียมเส้นพุ่ง

- นำเส้นไหมซึ่งให้ตั้งบนโส้มัดหมี่

- นำเส้นไหมมาคั่นให้เป็นลำหมี่ โดยผูกด้วยเชือกฟางให้แน่น(แบ่งเป็นปอยเล็กๆ

หลายๆปอย) จำนวน 25, 41, 49, 73, 81, 85, 400 - 1,000 ลำ หรือตามที่ต้องการ ขึ้นอยู่กับความละเอียดของลวดลาย

- นำมาย้อมสีด้วยสีย้อมไหมตามที่ต้องการแบบไว้

- ใช้เชือกฟางมัดเก็บสีที่ต้องการไว้ แล้วย้อมทับด้วยสีอื่นๆ ต่อไปจนครบทุกสีที่ต้องการ

- ย้อมสีสุดท้าย คือ สีพื้น

- แกะเชือกฟางทั้งหมดออก นำไปกรอเข้าหลอดเพื่อเตรียมทอ

(2.2) การเตรียมเส้นยืน

- นำเส้นไหมยืนมาคั่นด้วยหลักเฉียงหรือโฮงคั่น ให้ได้จำนวนเส้นไหมและความยาวตามที่ต้องการ
 - นำมาฟอกขาวแล้วย้อมสีตามที่ออกแบบไว้ อาจใช้เทคนิคการมัดหมี่หรือการย้อมแบบไล่
- น้ำหนักสีมาย้อมเส้นยืนให้เกิดลวดลายเพิ่มขึ้นในขั้นตอนนี้
- ม้วนพันเส้นไหมเข้ากับไม้พันเส้นไหมให้ตึงเสมอกัน
 - นำเส้นไหมมาสีบ และผูกตะกอ ตามขนาดที่ต้องการทอ 2 ตะกอ หรือ 3 ตะกอหรือ 4 ตะกอ

การทอ

- (1) นำเส้นไหมพุ่งที่กรอเข้าหลอดแล้วมาใส่กระสวยสำหรับกี่พื้นบ้าน
- (2) เริ่มทอโดยการเหยียบไม้เหยียบทุกไม้แรกให้เส้นไหมแยกจากกัน เกิดช่องว่างระหว่างเส้นไหม สอดกระสวยให้พุ่งผ่านช่องว่าง เหยียบไม้เหยียบที่ 2 และกระทบฟืมและพื้นหวีและพุ่งกระสวยกลับ เหยียบไม้เหยียบทุกสลับกันไปเรื่อยๆ จะได้ผืนผ้าที่เป็นลายขัด
- (3) ถ้าเป็นการทอผ้า 3 ตะกอ จะเหยียบไม้ที่ละ 2 ไม้ คือ ไม้ที่ 1,2 ไม้ที่ 2,3 ไม้ที่ 3,1 วนไปเรื่อยๆ จะได้ผ้ายลายสอง ซึ่งด้านหน้าและด้านหลังมีสีไม่เหมือนกัน
- (4) ถ้าเป็นการทอผ้า 4 ตะกอ จะเหยียบได้หลายแบบทำให้เกิดลวดลายแตกต่างกัน

การบรรจุหีบห่อ

รายละเอียดบนฉลากสินค้าให้ประกอบด้วยคำว่า “ ผ้าไหมมัดหมี่ชนบท ” และ/หรือ “ Chonnabot Mudmee Thai Silk ”

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอชนบท เป็นอำเภอหนึ่งทางทิศใต้ของจังหวัดขอนแก่น มีสภาพเป็นที่ราบสูงดินร่วนปนทรายพื้นที่สูงต่ำสลับกันเป็นคลื่นทางตอนเหนือของอำเภอมีภูเขา ภูหินและภูระงำ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมตามสภาพพื้นที่ประมาณ 50,000 ไร่ หรือร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมดและทอผ้าไหมกระจายตามหมู่บ้านต่างๆ เป็นอาชีพหลัก

ประวัติความเป็นมา

ชนบท เดิมเป็นบ้านหนองกองแก้ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่ 1 ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า ชนบทพิบูลย์ จากนั้นได้มีการจัดเขตการปกครองหลายครั้งจนวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509 ทางราชการจึงได้ตั้งเมืองชนบทขึ้นเป็นอำเภอในชื่อ ชนบท จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสังคมชาวชนบทเป็นสังคมแบบเครือญาติ มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักทุกครัวเรือน มีที่ดินทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ นอกจากทำนาแล้วก็มีปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกฝ้าย เพื่อนำเส้นไหมและเส้นฝ้ายมาทอเป็นผืนผ้า มีการทอผ้าตั้งแต่เมื่อไรไม่สามารถสืบประวัติได้ แต่คุณประนอม ทองประศาสตร์ ประธานกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแก้ว อายุ 56 ปี เล่าว่าตั้งแต่จำความได้ก็เห็นพ่อแม่ทอผ้าอยู่แล้ว และคุณยายคุณประนอมก็มีการทอผ้ามาตั้งแต่เด็กๆ แสดงว่าการทอผ้าของอำเภอชนบทมีมาไม่ต่ำกว่า 100 ปี หรืออาจจะมีมาตั้งแต่ตั้งเมืองชนบท คือ ประมาณ 200 กว่าปีที่แล้ว เนื่องจากมีหลักฐานสำคัญคือ ผ้าไหมมัดหมี่หน้านางหรือผ้าปุม ที่เจ้าเมืองคนแรกได้รับพระราชทานจากราชการที่ 1 และทายาทของเจ้าเมืองเป็นผู้เก็บรักษาไว้ ต่อมาคนชนบทได้นำมาเป็นต้นแบบในการทอผ้าไหมมัดหมี่หน้านาง ที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของผ้าไหมชนบทในปัจจุบัน โดยการทอผ้าถือเป็นหน้าที่สำคัญของชาวอีสานดังคำกล่าวที่ว่า “ ยามว่างจากนาผู้หญิงทอผ้าผู้ชายจักสาน ” โดยผู้หญิงต้องเรียนรู้และฝึกหัดการทอผ้ามาตั้งแต่เด็ก จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ดังคำผญาที่สอนสตรีชาวอีสานว่า “ ทอหูกบ่เป็นแจ ทอแพรบ่เป็นผาต่อน เลี้ยงม่อนบ่ฮู้โตลูกโตนอน อย่าฟ้าวอนเอาผัว ”

4. ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตของการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ชนบท ตั้งอยู่ที่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น รายละเอียดตามแผนที่

5. การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

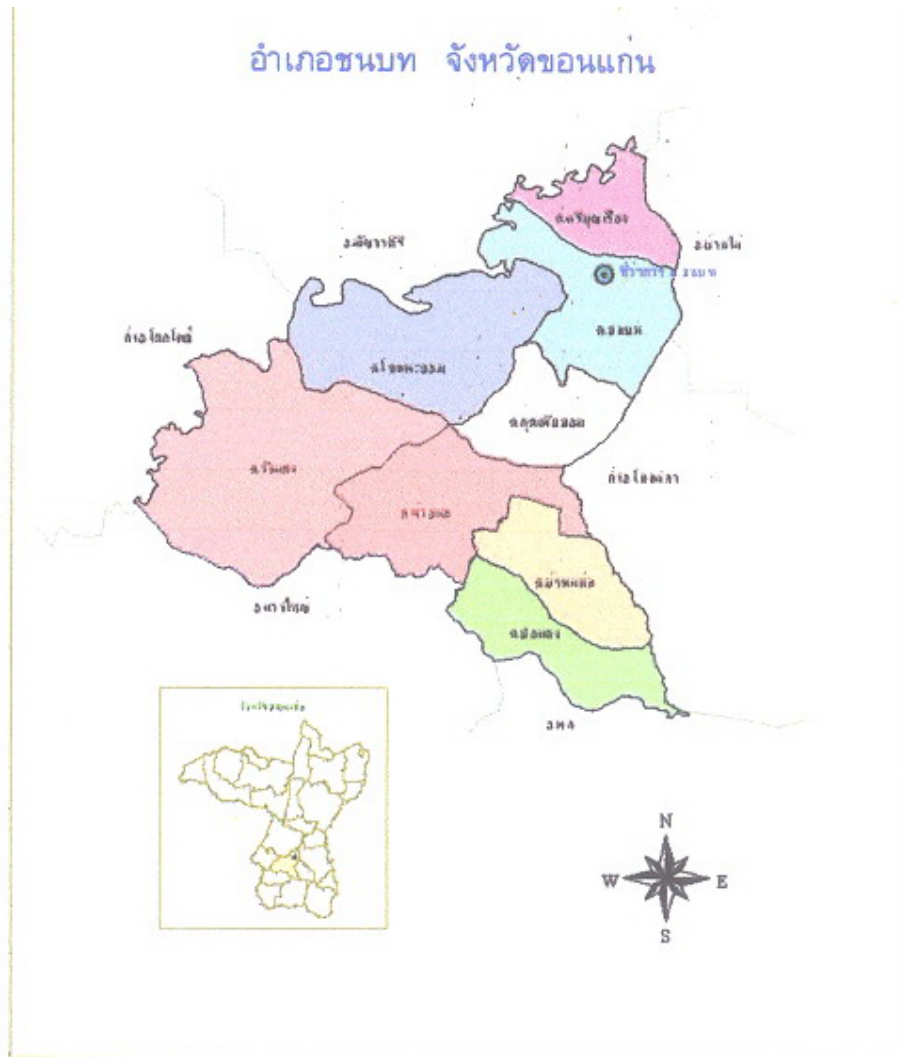
- (1) ผ้าไหมมัดหมี่ชนบท จะต้องมีการผลิตและบรรจุหีบห่อในพื้นที่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องได้ผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

6. เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิต ในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
 - (2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต และผู้จำหน่าย ที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าไหมมัดหมี่ชนบท
 - (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมมัดหมี่ชนบท
-

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์

ผ้าไหมมัดหมี่ชนบท

ขอบเขตพื้นที่การผลิตผ้าไหมมัดหมี่ชนบท ครอบคลุมอำเภอชนบท ประกอบด้วย 8 ตำบล ได้แก่ ตำบลชนบท ตำบลศรีบุญเรือง ตำบลกุดเพียขอม ตำบลโนน ตำบลพะยอม ตำบลห้วยแก ตำบลบ้านแท่น ตำบลปอแดง และตำบลวังแสง จังหวัดขอนแก่น